Dijck

Eenige beschouwingen over het

misdrijf van kindermoord

Eenige Beschouwingen over het misdrijf van Kindermoord.

G. VAN DIJCK.

Te Groningen bij H. L. VAN DER KLEI, 1908.

EENIGE BESCHOUWINGEN

OVER HET

MISDRIJF VAN KINDERMOORD.

ACADEMISCH PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

DOCTOR IN DE RECHTSWETENSCHAP,

AAN DE

RIJKSUNIVERSITEIT TE GRONINGEN,

OP GEZAG VAN DEN

RECTOR-MAGNIFICUS

DR. M. E. MULDER,

HOOGLEERAAR IN DE FACULTEIT DER GENEESKUNDE,

TEGEN DE BEDENKINGEN DER FACULTEIT IN
HET OPENBAAR TE VERDEDIGEN

OP WOENSDAG 8 JULI 1908, DES VOORMIDDAGS TE 10 UUR,

DOOR

GERRIT VAN DIJCK,

GEBOREN TE BORNE.

GRONINGEN. — H. L. VAN DER KLEI. — 1908.

AAN MIJN MOEDER EN GROOTMOEDER.

Ter gelegenheid mijner promotie wensch ik U, Mijne Heeren Hoogleeraren in de faculteit der Rechtsgeleerdheid, mijnen bijzonderen dank te betuigen voor het onderwijs, dat ik van U mocht ontvangen en de mij steeds betoonde welwillende gezindheid. Ook aan de lessen en de personen van Uwe vroegere ambtgenooten, de professoren Domela Nieuwenhuis, Krabbe en Segers zal ik steeds met erkentelijkheid terugdenken.

U, hooggeleerde heer Simon van der Aa, mijn geachte promotor, wensch ik tevens mijnen bijzonderen dank te betuigen voor den raad mij gegeven bij de keuze van het onderwerp van dit proefschrift en de mij bij de bewerking verleende hulp en steun.

Tevens gebruik ik deze gelegenheid om mijn erkentelijkheid uit te drukken jegens Prof. Dr. E. Wiersma, voor de welwillende voorlichting ten aanzien van de daarin ter sprake komende psychiatrische vraag!

INLEIDING.

De wetgever in bijna alle kultuurstaten behandelt het opzettelijk dooden van het pasgeboren kind door de onechte moeder afgescheiden van de gewone doodslag en moord. Hij doet dat, om tegen dat feit, in het algemeen kindermoord genaamd, een lichtere straf te bedreigen, wat zeker in overeenstemming is met de rechtsovertuiging van het volk. Duidelijk blijkt dit laatste in die landen, waar de daderes als ieder ander moordenaar de doodstraf wacht. In Engeland b.v. spreekt de jury de moeder, om haar voor het schavot te bewaren, geregeld vrij.

In de meeste staten is subject van het misdrijf alleen de natuurlijke moeder. Hierbij moet men er op letten, dat de getrouwde vrouw, die haar in overspel verwekt kind doodt, de natuurlijke moeder is van haar slachtoffer. In enkele landen is ook de wettige moeder, die haar pasgeboren kind doodt, subject van het misdrijf o.a. in Oostenrijk. Nog verder gaan Frankrijk en België, waar elk, die een pasgeboren kind doodt, een kindermoord begaat, met dien verstande echter, dat alleen de natuurlijke moeder — in Frankrijk ook de wettige — die het feit pleegt, zachter gestraft wordt, terwijl voor derden gelden de straffen op moord en doodslag gesteld.

Kindermoord heeft dus wat object betreft een vaste beteekenis, niet wat subject betreft; bij de verdere behandeling van het onderwerp zal derhalve steeds moeten worden onderscheiden, wie als subject telkens geldt.

Ik stel mij voor in de volgende bladzijden de stof in twee Hoofdstukken te verdeelen.

Hoofdstuk I zal dan inhouden in een eerste paragraaf de hoofdtrekken van de geschiedenis van den kindermoord. Als subject van het misdrijf heb ik dan op het oog de natuurlijke moeder, daar pas in den Code Pénal van 1810 kindermoord, door wien dan ook gepleegd, als speciaal misdrijf op den voorgrond treedt. Bovendien zullen daar enkele bijzondere opmerkingen worden vermeld. Een tweede paragraaf zal gewijd zijn aan een bespreking van de wetgevingen van den tegenwoordigen tijd voor zoover deze het onderwerp betreffen. Ze zullen groepsgewijze behandeld worden naar gelang van den grond, dien ze hebben, voor aparte behandeling van het misdrijf. Vervolgens zal deze paragraaf gelegenheid geven tot een mededeeling omtrent die landen, waar kindermoord geen geprivilegeerd misdrijf is. De derde en laatste paragraaf van dit hoofdstuk zal bevatten eenige opmerkingen omtrent het object van het misdrijf.

In Hoofdstuk II zal in een eerste paragraaf aan de hand van statistische gegevens worden nagegaan, wie zich aan het dooden van pasgeboren kinderen plegen schuldig te maken, beroep, ontwikkeling enz. dier personen. Een tweede paragraaf zal handelen over de plaats, waar het misdrijf gepleegd wordt, met name de frequentie in de stad en op het platte land. En ten slotte zal de derde paragraaf gewijd zijn aan de oorzaken van den kindermoord en zullen achtereenvolgens besproken worden de motieven voor dit misdrijf, de invloed, die de bevalling in verband met gemoedsbewegingen heeft op het psychisch leven der kindermoordenaressen en haar karakter.

HOOFDSTUK I.

§ 1. Beknopte geschiedenis van het misdrijf van kindermoord.

De tegenwoordige gunstige gezindheid jegens de moeder, die haar onecht pasgeboren kind doodt, dateert uit de tweede helft der achttiende eeuw en deed haar intrede in de wetgevingen in het begin der negentiende eeuw.

Vóór dien tijd was kindermoord een zeer ernstig misdrijf, als zijnde moord op een bloedverwant gepleegd waarbij sinds de tweede helft der Middeleeuwen onder den invloed van de Kerk als verzwarende omstandigheden kwamen, dat de verwekkende gemeenschap had plaats gehad buiten echt en dat het slachtoffer ongedoopt was gebleven, waardoor het aan de eeuwige verdoemenis werd prijsgegeven. Toch ging de kerkelijke rechter gematigder te werk dan de wereldlijke en hield hij bij het opleggen der kerkelijke straffen (excommunicatie) er rekening mee, of de daderes gehandeld had uit armoede, vrees voor schande of om ongestoord haar losbandig leven te kunnen voortzetten. De wereldlijke rechter lette niet op de motieven, die de moeder geleid hadden, zag alleen de voor haar ongunstige kant van de zaak. Om toch vooral te zorgen, dat de daderes haar straf niet zou ontgaan, nam de wetgever in verscheiden landen in de zestiende en zeventiende eeuw zijn toevlucht tot zeer afkeurenswaardige middelen. Een moeilijk punt was n.l. bij de geringe ontwikkeling van de gerechtelijke geneeskunde het bewijs van het leven van het kind en nu werd, zoo in Engeland, Schotland,

Zweden eenvoudig de bewijslast omgekeerd. De moeder toch, die niet door ten minste één getuige bewijzen kon, dat het kind doodgeboren was en van wie tevens bleek, dat ze zwangerschap en bevalling geheim gehouden had, werd geacht haar kind gedood te hebben. In Frankrijk als katholiek land moest voor veroordeeling der moeder nog een derde voorwaarde vervuld zijn, het slachtoffer moest ook onttrokken zijn aan doop en begrafenis. De Constitutio Criminalis Carolina (art. 131) eischte, als het kind dood was en de zwangerschap en bevalling geheim gehouden waren, voor veroordeeling der daderes nog haar bekentenis, maar gaf den rechter verlof de pijnbank te gebruiken om die te verkrijgen. Die heimelijke zwangerschap en bevalling doen volgens de Carolina vermoeden, dat de dood van het kind aan een opzettelijk handelen van de moeder te wijten is. Het motief van haar daad ligt dan immers voor de hand n.l. „ihre geübte Leichtfertigkeit verborgen zu halten." De Carolina ziet echter in dat motief geen aanleiding voor lichtere bestraffing.

De eerste, die het voor de kindermoordenares opnam, was Matthaeus, die in zijn werk „De Criminibus" zich als volgt uitlaat [1]: „Mitius hac parte cum illis agendum quae et amoris vi victae alterius libidini obsecutae sunt; est enim infamiae metus eiusmodi ut cadat etiam in constantos viros quanto magis in timidas puellas." De vrees voor de met de bevalling buiten echt verbonden schande, neemt hij dus als verzachtende omstandigheid aan. Vooreerst vond hij echter geen bijval, pas van ± 1700 af ziet men een beweging ten gunste der kindermoordenares ontstaan. Een minder wreede doodstraf werd op haar toegepast en er werd niet meer zoo streng vastgehouden aan de vroeger meegedeelde vermoedens ten haren nadeele b.v. in Frankrijk veroordeelden de parlementen de moeder niet, als niet door een arts bewezen werd, dat het slachtoffer geleefd had. Ook begon men veel gewicht te hechten aan het al of

---

(1) Lib. 48, tit. 16, c. 2.

niet levensvatbaar zijn van het slachtoffer. Was het kind dat niet, d. w. z. was het niet zóó voldragen en zóó normaal ontwikkeld, dat het buiten het moederlichaam voort kon leven, dan kon geen veroordeeling der daderes volgen.

Groote kracht kreeg deze beweging echter pas, toen in de tweede helft der achttiende eeuw vele invloedrijke schrijvers de partij der kindermoordenares kozen. Matthaeus vond navolgers en wel het eerst in Leyser in zijne „Meditationes ad Pandectas", die als motief der moeder opgeeft „conservatio existimationis et honoris" en op grond daarvan lichtere bestraffing bepleit. Vele andere schrijvers volgden zijn voorbeeld, waarvan sommigen zelfs absolute straffeloosheid eischten voor de moeder. Dit deed o.a. Beccaria [1], die den toestand der kindermoordenares aldus beschrijft: „L'infanticide est encore le résultat presque inévitable de l' affreuse alternative où se trouve une infortuneé qui n'a cedée que par faiblesse ou qui a succombée sous les efforts de la violence. D'un côte l'infamie de l'autre la mort d'un être incapable de sentir la perte de la vie, comment ne préférait-elle pas ce dernier parti, qui la dérobe à la honte, à la misère, elle et son malheureux enfant."

Vooral zagen tal van geschriften ter verdediging der kindermoordenares het licht, toen in 1780 in Duitschland een prijsvraag werd uitgeschreven over de beste middelen om kindermoord te voorkomen. De vrees voor schande — de publieke opinie toch zou een zekere minachting hebben voor de moeder, die buiten echt bevalt — speelde in de litteratuur de hoofdrol als drijfveer der moeder en tevens als grond voor lichtere straf. Niet te verwonderen is het, dat de invloed der schrijvers zich ook in de wetgeving deed gelden De moeder, die haar kind gedood had uit vrees voor schande, werd zachter gestraft, zoo in het Oostenrijksche wetboek van 1803, in 't Beiersche van 1813, in de Spaansche en Italiaansche wetboeken van dezen tijd.

---

[1] Des délits et des peines, pag. 329.

Een grief tegen dezen eersten grond voor privilegeering is hare eenzijdigheid. Vooral door invloedrijke Duitsche schrijvers, als Grolman, Feuerbach werd te sterk op den voorgrond gesteld, dat de moeder om zachter gestraft te worden, gehandeld moest hebben uit vrees voor moreel nadeel, uit „Furcht vor dem Verlust der Geschlechtsehre" en werd de vrees voor materieel nadeel b.v. vrees voor verlies van haar dienst, geheel verwaarloosd. Gevolg was, dat een tweede meening ingang begon te vinden, die de vrees voor moreel en voor materieel nadeel als grond voor zachtere straf combineerde onder den naam de „eigenthümlich bedrängte Lage" der buiten echt barende vrouw. Wächter [1] geeft van die „Lage" de volgende beschrijving: „Die eigenthümlich bedrängte Lage liegt in dem Gedanken an die Folgen des etwanigen Bekanntwerdens des begangenen Fehltrittes, seien es nun diese Folgen die befürchtete öffentliche Schande oder der Gedanke an dem Kummer der Eltern oder an die vor denselben zu erwartenden Vorwürfe und Miszhandlungen oder an dem Verlust des Dienstes, Verlust der Aussicht auf künftige Versorgung u. s. w."

Maar er was nog een moeilijkheid, die zich even goed bij de „eigenthümlich bedrängte Lage" als bij de „Furcht vor dem Verlust der Geschlechsehre" deed gelden, n.l. waarom moest het object van het misdrijf juist zijn een pasgeboren kind? Hierop werd als antwoord gegeven, dat de invloed van de baring op het psychisch leven van de vrouw nevens de „eigenthümlich bedrängte Lage" als verzachtende omstandigheid moet in aanmerking genomen worden. Reeds in 1791 verdedigde Meister in zijne „Praktische Bemerkungen" de stelling, dat, wanneer vertwijfeling over schande en armoede gepaard met den angst bij de bevalling en de daarmee verbonden pijnen in zóó groote mate aanwezig waren, dat de barende vrouw daardoor gedeeltelijk beroofd werd van het gebruik van haar verstand

[1] Ueber Verheimlichung der Schwangerschaft und der Niederkunft, (bl. 87).

en van wilsvrijheid, zoodat haar toestand krankzinnigheid nabij kwam, dit als verzachtende omstandigheid moest worden aangemerkt (1). Voorstander en ontwikkelaar van deze leer is Mittermaier (2). Volgens hem ligt ook wel reeds in den aard der motieven een grond voor lichtere straf, maar, zegt hij (bl. 21), „allein mit Unrecht würde man darauf den gröszten Werth legen; dieser erste Grund erhält vielmehr erst eine Stärke durch einen zweiten, welcher aus der Berücksichtigung des physischen und psychischen Zustandes der Gebährenden hervorgeht.“ Reeds de getrouwde vrouw, die in gunstige uitwendige omstandigheden verkeert, behoudt tijdens de bevalling, terwijl er toch alle mogelijke zorg aan haar besteed wordt, niet haar rustige stemming en dat is niet te verwonderen, daar reeds tijdens de zwangerschap „krankhafte Veränderungen in dem Weibe vorgehen, welche nothwendig auch auf die Seelenstimmung einwirken", daarbij komt nu „die Anstrengung der Geburtsarbeit, die die Kräfte auf das höchste steigert". Zeker heeft men dan niet met een normalen toestand te doen en nog erger is het gesteld met de buiten echt zwangere vrouw, die zonder hulp bevalt en bovendien nog gekweld wordt door de gedachte aan de gevolgen. Als het dan verder waar is, zegt Mittermaier met een beroep op de medische wetenschap, dat zelfs getrouwde vrouwen, die voor het eerst bevallen, „von einem wahren Wut befallen werden, welche die glückliche Gattin zum razenden Hasse gegen den geliebten Gatten und zur Zerstörungssucht gegen alles was sie umgiebt, antreibt: wer soll nicht bei der unehelich Geschwängerten, die überrascht von der Stunde der Niederkunft, keine Pflege hat, und vor dessen Geiste alle Bilder der Miszhandlung durch Eltern, der Verachtung von Seiten der Umgebungen, der Armuth und der Schande mit den stärksten Farben sich erneuern, die Möglich-

(1) Zie de Feyfer, Verhandeling over den kindermoord, blz. 195.

(2) Beiträge zur Lehre vom Verbrechen des Kindesmordes und der Verheimlichung der Schwangerschaft, bl. 20 en v.

keit eines ähnlichen die Zurechnung aufhebenden oder wenigstens sehr herabsetzenden Zustandes annehmen".

Wächter (1) kent niet zulk een grooten invloed toe aan de bevalling op het psychisch leven van de vrouw als Mittermaier doet. Wel erkent hij, dat, wanneer bij den invloed van de bevalling nog komt de „eigenthümlich bedrängte Lage" der buiten echt barende vrouw, er een zekere „Aufregung" ontstaat, die hij in geval van kindermoord uit een humaniteitsoogpunt als verzachtende omstandigheid in aanmerking wil nemen. Niet echter acht hij deze „Aufregung" van dien aard, dat kindermoord het karakter van moord zou verliezen en onder doodslag zou moeten gebracht worden. De kindermoordenares is niet te vergelijken met iemand, die in affect handelt en daardoor de gewone bezinning verliest.

Het zijn de boven aangevoerde gronden voor mildere beoordeeling en berechting van kindermoord, die wij in hoofdzaak terugvinden in de wetgevingen van den tegenwoordigen tijd. Maar alvorens tot de behandeling van deze over te gaan, meen ik nog enkele bijzondere opvattingen omtrent kindermoord te moeten vermelden, welke in de wetgevingen niet tot uitdrukking zijn gekomen en wel vooreerst die van Kant. Deze zegt (2): „Das unehelich auf die Welt gekommene Kind ist ausser dem Gesetz (denn das heiszt Ehe), mithin auch ausser Schutz desselben gebohren. Es ist in das gemeine Wesen gleichsam eingeschlichen (wie verbotene Waare), dass dieses seine Existenz (weil es billig auf diese Art nicht hätte existiren sollen) mithin auch seine Vernichtung ignoriren kann, und die Schande der Mutter, wenn ihre uneheliche Niederkunft bekannt wird, kann keine Verordnung heben". Nog verder dan Kant gaat Pestalozzi (3), die beweert, dat de kindermoordenares niets anders doet dan

(1) Blz. 82—87.
(2) Kant, Metaph. Anfangsgründe, pag. 204.
(3) Pestalozzi, Uber Gesetzgebung und Kindesmord, pag. 54 (anoniem uitgekomen in 1783).

den wil van den staat volbrengen, welke verlangt, dat zij geen kinderen hebbe, zoolang zij niet gehuwd is. Volgens deze en de vorige opvatting heeft de onechte moeder dus de bevoegdheid haar kind te dooden. Dit is m. i. in strijd met rechtsbewustzijn.

Een andere meening is deze, dat de moeder haar kind, zoolang zij het nog met haar eigen lichaam voedt, als een onzelfstandig wezen zou beschouwen, als nog een deel van haar zelf, dat zij er dus mee zou kunnen handelen naar believen. In onze dagen wordt door Meijer (1) de hoofdgrond voor lichtere bestraffing nog gezocht in die onzelfstandigheid. Eerst zegt hij, dat het voornaamste motief voor privilegeering niet gelegen is in de vrees voor moreel en materieel nadeel en evenmin in de „Gemüthsaufregung"; „vielmehr kommt, wie es scheint, noch hinzu das eigenthümliche Verhältniss gerade der unehelich Gebährenden zu dem von ihr Geborenen, indem nämlich der unehelich Gebährenden wohl nicht ganz in denselben Maasse zugemuthet werden kann, das von ihr Geborene sofort als ein selbständiges Wesen zu betrachten, als jedem Anderen". Wat de verhouding der moeder tegenover haar echt kind betreft, merkt hij op: „Auch die Ehefrau mag dem von ihr geborenen Kinde gegenüber nicht immer sofort das volle Gefühl der Verantwortlichkeit haben; sie ist aber durch die Ehe in ganz anderer Weise darauf hingewiesen, das Kind als etwas selbständiges zu betrachten, als die, welche ausserehelich niederkommt". Mittermaier (2) deelt mee, dat kindermoordenaressen nog al eens haar daad verontschuldigen met de bewering van de onzelfstandigheid van het pasgeborene, dat het toch eigenlijk haar vleesch en bloed is. 't Lijkt mij een argument pour besoin de la cause en ik kan mij niet voorstellen, dat eene moeder ernstig zou meenen, dat ze haar pasgeboren kind als zijnde een deel van haar zelf, mag opofferen. En een dergelijke meening is toch in elk geval niets anders dan een dwaalbegrip, waaraan geen invloed mag worden

---

(1) Lehrbuch des Deutschen Strafrechts, blz. 370.

(2) Blz. 36.

gegeven. Trouwens, hoe weinig waarde de wetgever aan dat argument van de onzelfstandigheid van het slachtoffer toekent, blijkt duidelijk hieruit, dat reeds het afdrijven van de vrucht strafbaar is gesteld geworden.

De tot nu toe aangevoerde gronden strekken allen ten gunste van de kindermoordenares. Daartegenover staan de motieven, die den Franschen wetgever in 1810 er toe geleid hebben het dooden van een pasgeboren kind als een zeer ernstig misdrijf te beschouwen ook, al is het, wat regel zal zijn, door de ongehuwde moeder gepleegd. De Code Pénal van 1791 behandelde kindermoord niet speciaal. Het ontwerp 1804 definieerde oorspronkelijk in art. 285 kindermoord als „l'homicide causé par une mère non engagée dans les liens du marriage ou par son complice de son enfant nouveau-né". In 't ontwerp zooals het aan den Conseil d'Etat werd voorgelegd, waren de woorden „non engagée dans les liens du marriage" echter uitgelaten. Als straf was bedreigd deportatie. Bij de mondelinge behandeling eischte Cambacérès de doodstraf. „Infanticide" was „un acte de barbarie" en „le meurtre d'un enfant nouveau-né, d'un être sans défense, est un crime plus horrible que l'homicide". „La crainte du déshonneur" was vooreerst niet altijd de oorzaak, „l'intérêt" was het even vaak en die motieven konden ook geen verontschuldiging opleveren voor een zoo groote wreedheid. Bovendien maakten andere leden opmerkzaam op het veelvuldig voorkomen van het feit. Tevergeefs wezen Berlier en Treilhard er op, dat het beter was de straf niet te veranderen, omdat de doodstraf toch niet zou worden toegepast, daar de jury uit medelijden de daderes zou vrijspreken. Het resultaat der beraadslagingen werd, dat op kindermoord de doodstraf werd gesteld. Toen het hiertoe was gekomen, bestond er geen reden meer, om alleen van de moeder en haar medeplichtige te spreken en op voorstel van Cambacérès werd het artikel nu geredigeerd: „Est qualifié infanticide le meurtre d'un enfant nouveau-né" (art. 300 C. P.) In de vergadering van het Corps législatif verdedigde de staatsraad Faure de strenge straf met de woorden:

„Il est imposible, que l' infanticide ne soit prémédité, qu' il soit l' effet subit de la colère ou de la haine, puisqu 'un enfant, loin d' exciter de tels sentiments, ne peut inspirer que celui de la pitié. Il est hors d' état de se défendre, hors d' état de demander du secours et par cela seul il est plus immédiatement sous la protection de la loi; des hospices sont établis pour recevoir ceux dont on ne peut prendre soin. L' infanticide est dans tous les rapports un acte de barbarie atroce, et quand il soit quelquefois le fruit du dérèglement des moeurs, une telle cause ne peut trouver d' indulgence dans une législation, protectrice des moeurs". De rapporteur van het Corps législatif Monseignat verdedigde het ontwerp, op grond van het vaak voorkomen van kindermoord tengevolge van de verslapping der zeden. Ook vond hij het een ernstig misdrijf, spreekt van „celui qui étouffe l' amour des enfants et la sollicitude pour leur conservation, le plus universel des sentiments dont la nature ait favorisé tous les êtres", waarbij hij speciaal de moeder op het oog heeft.

Als motieven worden dus aangevoerd :

1o. de bijzondere hulpeloosheid van het slachtoffer ;

2o. steeds zou er bij kindermoord premeditatie aanwezig zijn;

3o. is een verzwarende omstandigheid, dat het een moeder is, die haar kind doodt;

4o. het veel voorkomen van kindermoord.

De grondslag voor het eerste motief deed ontstaan het jurisdische begrip „nouveau-né". Een kind was volgens de Fransche jurisprudentie als zoodanig te beschouwen, zoolang het nog niet omgeven was door de gewone waarborgen van het leven, d.w z zijn bestaan en de sporen er van nog gemakkelijk konden worden verwijderd (1). Het bestaan van een nieuwen wereldburger wordt openbaar wettelijk (inschrijving in de registers van den burgerlijken stand) en feitelijk (publieke bekendheid, een questio facti). Volgens de Fransche jurisprudentie verloor een kind door de inschrijving in de registers

(1) De Feyfer, blz. 139.

van den burgerlijken stand op zich zelf de eigenschap van pasgeboren — zijn nog niet.

Het tweede motief, dat bij kindermoord steeds premeditatie zou aanwezig zijn, doet de vraag rijzen, waarom dan het object van het misdrijf juist een pasgeboren kind moet zijn. Een kind toch van b.v. een jaar oud zal, om in den trant der gevoerde beraadslagingen te spreken, ook nog wel geen andere gevoelens dan dat van medelijden opwekken. Maar bovendien, al kan een pasgeboren kind zelf er nog geen aanleiding toe gegeven hebben, dat er een misdrijf tegen hem gepleegd wordt, daarom kan het toch wel de, al is het dan ook onschuldige, oorzaak zijn van ongeluk voor de moeder en deze kan heel goed die oorzaak alleen in wanhoop uit den weg ruimen. Ook anderen dan de moeder kunnen wel in affect een pasgeboren kind dooden. Nypels [1] deelt twee gevallen mee, in Frankrijk voorgekomen. Een vader komt de kamer binnen, waar zijn dochter juist buiten echt bevallen is, wier zwangerschap hem onbekend was; in een plotselinge opwelling doodt hij de zelf onschuldige pasgeborene, die dan toch de oorzaak is van oneer voor zijn kind. Een echtgenoot is lang afwezig geweest, komt terug, juist terwijl zijn vrouw, die overspel heeft gepleegd, bevallen is; in zijn woede doodt hij het kind. Op de „hospices", waarop in verband met dit motief werd gewezen, kom ik later terug.

Het derde motief neemt aan als verzwarende omstandigheid, dat het een moeder is, die haar kind doodt. Maar dan moet men zeker het dooden van niet meer pasgeboren kinderen altijd met den dood straffen, daar de liefde van de moeder voor haar kind in het algemeen niet dadelijk bij de geboorte het sterkst is en vooral niet bij een vrouw, die buiten echt bevalt en haar moederschap juist niet met vreugde tegemoet ziet. Maar bovendien staan andere daders geheel buiten die betrekking.

De weinige eenstemmigheid tusschen de verdedigers van

---

[1] Le Code Pénal Belge interprété, blz. 292.

art. 300 C. P. over den grond van de strenge straf doet Bouton [1] veronderstellen, dat de invloed van Napoleon zich heeft doen gelden, die streng wilde straffen hen die hem van toekomstige soldaten beroofden. Maar hoe het ook zij, de Fransche wetgever bereikte het tegenovergestelde van wat hij beoogde, zoo als wij in de volgende paragraaf zullen zien.

§ 2. Standpunt van de hedendaagsche wetgevingen ten opzichte van den kindermoord.

a. De wetgevingen, die de „eigenthümlich bedrängte Lage" als grond voor privilegeering nemen.

In dien zin heeft zich de Fransche wetgeving van den tegenwoordigen tijd uit de zoo even behandelde ontwikkeld en in dien zin is ook de tegenwoordige Nederlandsche wetgeving gesteld. Vooreerst de Fransche wetgeving. De nadeelen van het strenge stelsel, dat de Code Pénal ten opzichte van kindermoord huldigde, lieten niet op zich wachten. Volkomen kwam de voorspelling van Berlier en Treilhard uit: de jury sprak de moeder, om haar voor het schavot te bewaren, vrij. Vandaar werd in art. 5 van de wet van 24 Juni 1824 den rechter de bevoegdheid gegeven om bij aanwezigheid van verzachtende omstandigheden de doodstraf voor de moeder te vervangen door levenslangen dwangarbeid. Maar hiermee was de jury natuurlijk nog in het onzekere omtrent het lot van de daderes en zoo ging de wet van 28 April 1832 verder en liet de beoordeeling over het aanwezig zijn van verzachtende omstandigheden aan

---

(1) L'infanticide, blz. 119.

de jury over. Nam de jury aan, dat deze aanwezig waren, dan was de doodstraf niet alleen voor de moeder, maar voor elken dader uitgesloten en werd den rechter zekere vrijheid ten opzichte van de strafmaat gelaten. De jury scheen nog van meening te zijn, dat de moeder te streng gestraft zou worden, althans vrijspraak van de kindermoordenares bleef de meest gewone praktijk. Daarom diende de senator Félix Martin in 1901 een wetsontwerp in tot wijziging van art. 300 en 302 C P., om een einde te maken aan de „regrettable indulgence" van de jury. Zijn voorstel is geworden de wet van 21 November 1901 (1). „Infanticide" is volgens deze wet naar omstandigheden „meurtre" of „assassinat". Tegen de moeder, wettig of onwettig, wordt een lagere straf bedreigd dan tegen andere daders en de jury kan door aanname van verzachtende omstandigheden een grooten invloed uitoefenen op de mate van straf. (2) Over de gelijkstelling van de wettige met de onwettige moeder, zeide de voorsteller (3), dat de motieven voor zachtere straf, die de senaat blijkens de beraadslagingen deed gelden, „abandon, affolement, crainte du déshonneur" alleen golden voor de onwettige moeder, maar dat toch de wettige met haar gelijkgesteld was om niet den schijn te wekken het leven van het natuurlijke kind minder te beschermen dan dat van het wettige. Verder kon die gelijkstelling ook niet veel kwaad, daar als regel de daderes de onechte moeder was en de jury bij de wettige geen verzachtende omstandigheden behoefde aan te nemen. Klaarblijkelijk gevoelde hij de zwakheid van zijn argument, want hij voegde er aan toe, dat men altijd nog de wet op dit punt kon wijzigen.

Omtrent „la fille-mère", die haar kind doodt, voerde dezelfde nog aan (4) „Ces jeunes filles, souvent seduites et abandonnées, n'ont pas obéi à des mobiles bas et pervers, elles ont perpretré

(1) Geschiedenis van deze wet bij Durand, De l'infanticide, blz. 35.
(2) Durand, blz. 43.
(3) Durand, blz. 65.
(4) Durand, blz. 73.

le crime dans un moment d' affolement, de désespoir pour cacher leur faute, pour sauver leur honneur".

Wat het object van het misdrijf betreft, deed zich de vraag voor, wat beteekent „un enfant nouveau-né"? De senator Martin vond „nouveau-né" te onbepaald en wilde hiervoor in de plaats stellen „au moment de la naissance" op grond van de volgende overweging (¹): „Lorsque la mère commet son crime au moment de la naissance sur l'enfant „cruentus et sanguinolentus" (²) on peut très bien soutenir que l' instinct maternel sommeille encore chez elle et que, par suite, son crime est moins révoltant". Zooals men ziet, wordt door hem „nouveau-né" niet in verband gebracht met den invloed van de bevalling op het psychisch leven van de vrouw, zoodat men mag aannemen, dat voor de Fransche wetgeving alleen als motief der lichtere bestraffing der kindermoordenares heeft gegolden de „eigenthümlich bedrängte Lage". Van de door de voorsteller van de wet gebruikte uitdrukkingen „pour cacher leur faute" en „pour sauver leur honneur" mag de laatste alleen betrekking hebben op vrees voor moreel nadeel, de eerste slaat tevens op vrees voor materieel nadeel.

Nu de Nederlandsche wetgeving op het stuk van kindermoord. Het Crim. Wetboek voor het Koningrijk Holland, ons eerste strafwetboek, privilegeerde de ongehuwde moeder, die haar pasgeboren kind doodde, niet. De veronderstelling dat zij „bij het baren haars verstands niet machtig zij", wordt niet aangenomen. Toch werd de doodstraf voor haar hard gevonden en schijnen er stemmen tegen te zijn opgegaan. De invoering van den Franschen Code Pénal van 1810 bracht hier dus feitelijk geen verandering. De hierin bedreigde doodstraf werd echter niet vaak uitgevoerd, de moeder kreeg bijna altijd gratie. De wijzigingswet van 29 Juni 1854 bracht verzachting van straf voor kinder-

(¹) Durand, blz. 51.

(²) „Cruentus et sanguinolentus" duidt op de kaasachtige stof (vernix caseosa) en het bloed, waarmee het kind bij de geboorte bedekt is.

moord voor de eerste maal gepleegd door de ongehuwde moeder op grond, dat deze gehandeld zou hebben om haar eer te redden. Eindelijk werd door de wet van 17 September 1870 de straf nog lager gesteld. Een eigen stelsel ten opzichte van kindermoord bracht ons in 1886 het nieuwe strafwetboek. Volgens art. 290 maakt zich aan kinderdoodslag schuldig de moeder, die onder de werking van de vrees voor de ontdekking van haar bevalling haar kind bij of kort na de geboorte opzettelijk van het leven berooft. Schuldig aan kindermoord (art. 291) is de moeder, wanneer het feit gepleegd wordt ter uitvoering van een, onder de werking van vrees voor ontdekking van hare aanstaande bevalling genomen, besluit. Het maximum der gevangenisstraf bedraagt voor het eerste geval 6, voor het laatste 9 jaar en is dus veel lager dan dat der straf bedreigd tegen doodslag (15 jaar) en tegen moord (20 jaar of levenslang). In nauw verband met deze beide artikelen staat art. 259, dat een lagere straf bedreigt tegen de moeder, die onder de werking van vrees voor de ontdekking van haar bevalling, haar kind kort na de geboorte te vondeling legt of, met het oogmerk om er zich van te ontdoen, verlaat.

Waarom worden nu deze misdrijven lichter gestraft? De Memorie van Toelichting op de betreffende artikelen geeft ons het antwoord. Die op art. 290 en 291 luidt [1]: „De bijzondere gemoedsbeweging, waarin de moeder verkeert onder den invloed van vrees voor de ontdekking van hare bevalling, hetzij tijdens de baring of terwijl deze reeds hebbe plaats gehad, hetzij zij nog aanstaande zij, is de rechtskundige grond voor lichtere strafbaarheid. Die grond is in de omschrijving van de in die artikelen vermelde feiten uitgedrukt. Door die handelwijze blijft men bewaard voor de gevaren der casuistiek en kan de bepaling steeds worden toegepast overeenkomstig de bedoeling van den wetgever. Zoo toch heeft deze niet te beslissen in hoever uitsluitend een ongehuwde moeder en dan nog al of niet de eerste

---

(1) Smidt, Het Wetboek van Strafrecht II, blz. 438.

maal — of wel ook eene overspelige, of wel ook een moeder van een vóór haar huwelijk door een ander dan haar echtgenoot verwekt kind zich op de lagere strafbedreiging kan beroepen. Zoo stuit men niet op de moeilijkheid, dat daarvan misbruik zoude kunnen gemaakt worden door de ongehuwde vrouw van slecht levensgedrag, die geenerlei vrees heeft voor de ontdekking van haar bevalling, maar veeleer, met het oogmerk om onbezorgd haar losbandige levenswijs te kunnen voortzetten, haar kind van het leven berooft. Hieromtrent zijn geen algemeene regelen te stellen, de rechter blijve vrij in zijne beslissing naar mate van het antwoord door hem telkens te geven op de zuiver feitelijke vraag: heeft deze moeder gehandeld onder de werking van vrees voor de ontdekking van hare bevalling."

In de Memorie van Toelichting op art. 259 wordt verwezen naar die op art. 290 en 291. Tegenover het door de R. v. State gemaakte bezwaar, dat kinderdoodslag door middel van te vondeling leggen nu lichter gestraft zou worden dan de onmiddellijk gepleegde (1), werd in het Rapport aan den Koning terecht opgemerkt, dat bij het ten vondeling leggen van het kind, ook al volgt daaruit de dood, niet geacht kan worden levensberooving het gewild gevolg te zijn, gelijk bij kinderdoodslag en kindermoord het geval is. (2) De bijzondere gemoedsbeweging enz. is dus de door onzen wetgever aangenomen privilegeeringsgrond en, zooals Simon Thomas opmerkt (3), kan men deze gereedelijk aannemen te bestaan bij eene vrouw, die in het geheim bevalt en meestal verlaten door den vader van het kind, dikwijls in behoeftige omstandigheden verkeert, en als slachtoffer van onze conventioneele begrippen groote moeite zal hebben om in het onderhoud van haar zelve en haar kind te voorzien Men ziet. de „eigenthümlich bedrängte Lage." Ook de moeder, die haar echt kind doodt, mits ze maar een gegronde vrees heeft, werdt geprivilegeerd, maar dit zal niet

(1) v.g.l. art. 259 j° art. 257, al. 2 en 290.

(2) Zie Smidt II, blz.364.

(3) Kinderdoodslag en kindermoord, Tijdschr. v. Strafr. XV, blz. 74.

vaak het geval zijn. Noyon ([1]) legt er den nadruk op, dat de vrees een overweldigende moet zijn en bepaald worden door meer dan de onaangename gevolgen, die de aanwezigheid van het kind voor de moeder kan hebben. De vrees b.v., opgewekt door de noodzakelijke verplichting tot onderhoud, is niet voldoende. Voorbeeld van een gerechtvaardigde vrees voor de wettige moeder kan zijn, dat een man zijn vrouw met den dood bedreigt, als zij nog een kind krijgt.

De bevalling moet natuurlijk heimelijk geschieden, anders kan er toch geen vrees voor ontdekking zijn. Maar wil „heimelijk" nu zeggen, dat de moeder het geheel alleen moet weten? Neen, is het alleen bekend aan een of meer personen, van wie zij weet geen openbaarmaking te vreezen te hebben b.v. haar ouders, haar verleider, zelfs al zijn deze geen medeplichtigen — uit art. 292 blijkt, dat de aanwezigheid van medeplichtigen de toepassing van de lichtere strafbepalingen op de moeder nog niet uitsluit — dan acht ik de bevalling ook nog geheim. Vreest de moeder niet zoozeer voor de publieke opinie als wel voor de toorn, verwijtingen, mishandelingen van haar ouders of van haar verloofde, die zij bedrogen heeft, dan is het een questio facti of zij gegronde reden had te veronderstellen, dat door haar misdaad haar misstap voor dezen verborgen zou blijven.

Wat beteekent „bij de geboorte"? Prof. van der Hoeven ([2]) verstaat onder geboorte het te voorschijn komen van het kind buiten het lichaam der vrouw en van „bij de geboorte" kan men dus spreken, zoodra slechts één lichaamsdeel, b.v. een hand, het moederlichaam verlaten heeft of, zooals Treub en Tak ([3]) het m. i. juister uitdrukken, een deel van het kind, hoe klein en welk dit ook zij is uitgedreven. Toch meenen deze beide schrijvers, dat de wetgever met „bij de geboorte" hetzelfde bedoeld heeft als te verstaan valt onder „bij de baring" (d.i. het tijdperk van het begin der weeënwerkdadigheid tot

([1]) Het Wetboek van Strafrecht verklaard III, blz. 9.

([2]) Treub en Tak, Leerboek der Gerechtelijke Verloskunde, blz. 57.

([3]) Blz. 62.

na de uitdrijving van het geheele ei) en wel op grond van de volgende woorden van de Memorie van Toelichting op de art. 290 en 291: „de bijzondere gemoedsbeweging, waarin de moeder verkeert, onder den invloed van vrees voor de ontdekking van hare bevalling *tijdens de baring of terwijl deze reeds hebbe plaats gehad.*" De wetgever zegt daarmee volgens hen implicite, dat de bedoelde misdrijven alleen kunnen worden gepleegd bij en kort na de baring of, zooals in de wet staat, bij of kort na de geboorte. Ik geloof toch niet, dat deze meening juist is. In de eerste plaats spreekt de wet uitdrukkelijk van geboorte en niet van baring en in de tweede plaats verkoos de Memorie van Toelichting „bij of kort na de geboorte" boven „pasgeboren," omdat onder die laatste uitdrukking de doodslag en de moord, tijdens het *geboren worden* gepleegd, niet begrepen was. Het komt mij voor, dat men aan geboren worden niet dezelfde beteekenis mag hechten als aan baren en dat men het begrip van geboorte enger zal moeten nemen, in den eerstvermelden zin door Treub en Tak in aansluiting aan Prof. van der Hoeven aangegeven.

„Kort na de geboorte", hoe lang is dat? Dat de wetgever niet op het oog gehad heeft den invloed van de bevalling op het psychisch leven van de vrouw blijkt hieruit, dat volgens de Memorie van Toelichting de bijzondere gemoedsbeweging, die de grond is voor de lichtere strafbaarheid, ook reeds aanwezig kan zijn vóór de bevalling. Maar waarom dan die beperking in tijd, gelegen in de woorden „kort na de geboorte"? Omdat, zegt Noyon (1), de rechtstreeksche invloed van het feit der geboorte op de opvatting of uitvoering van het besluit in aanmerking genomen moet worden; het tijdperk, waarin nog van kindermoord of kinderdoodslag sprake kan zijn, duurt daarom voort, zoolang de moeder geen zorg aan het kind gewijd heeft; zoodra zij het zich aantrekt, is de invloed van het feit der geboorte gebroken, en daarmee de vrees, die het misdrijf minder

(1) Blz. 92.

strafbaar maakt. Men ziet, deze redeneering loopt vrijwel parallel aan die van den senator Félix Martin. Omtrent het „kort na de geboorte" van art 259 teekent Noyon ([1]) aan, dat het in verband gebracht moet worden met de vrees, den angst voor de ontdekking; wanneer de eerste impuls van het feit der geboorte — bij kindermoord, art. 291, in verband met den voorafgeganen angst — voorbij is, dan is ook de tijd voorbij gedurende welke aan de eerste hevige vrees invloed op de strafbaarheid toegekend kan worden. De tijd voor kalmer nadenken, voor wikken en wegen, moet nog hebben ontbroken. Geschiedt het te vondeling leggen dus eerst, nadat den aanvankelijk alles beheerschenden indruk der geboorte en het daarbij opgetreden sterke gevoel van vrees geacht kan worden voorbij te zijn gegaan, dan zal het voordeel der lagere strafbepaling niet meer kunnen worden genoten.

Onze wetgever onderscheidt kindermoord en kinderdoodslag, maar hij neemt daarvoor niet eenvoudig het gewone criterium n.l. premiditatie, maar laat de qualificatie afhankelijk zijn van het al of niet genomen zijn van het besluit tot dooden vóór de bevalling. Wat wil nu zeggen „vóór de bevalling" of m.a.w. hoe lang is de bevalling nog aanstaande? De Rechtbank te Middelburg besliste ([2]), dat de bevalling geacht moet worden te zijn ingetreden, zoodra de eerste weeën gevoeld worden. Noyon ([3]) is het daarmee niet eens. Op medisch gebied moge het, zegt hij, juist zijn, voor toepassing van de strafwet niet. De zaak zelve, waarin het vonnis werd uitgesproken, wijst dit aan. De beklaagde gevoelde de eerste weeën en nam het besluit het kind te dooden. Zij pakte het een en ander bijeen om het lijk er in te wikkelen en begaf zich naar een eenzame plaats buiten de stad; daar werd het kind geboren en gedood. Zoolang er nog voorbereidende maatregelen kunnen genomen worden, als waarvan in casu bleek, kan niet gezegd worden,

---

([1]) Blz. 10.
([2]) 28 Oct. 1890, W 5946.
([3]) III, blz. 93.

dat het besluit tot uitvoering waarvan zij moesten dienen, niet onder de werking van vrees voor een aanstaande bevalling genomen is. M.i. merken Treub en Tak terecht op, dat de uitlegging van Noyon in strijd met de wet is. Met diens standpunt is meer in overeenstemming de terminologie van den Deenschen wetgever, die in plaats van „vóór de bevalling" de uitdrukking „vóór de geboorte" bezigt.

De vraag mag gesteld of de onderscheiding in kinderdoodslag en kindermoord wel voldoende reden van bestaan heeft. Van kindermoord toch is sprake, wanneer het besluit tot dooden genomen is vóór de bevalling. De Mem. van Toel. acht echter de bijzondere gemoedsbeweging — de grond voor de lichtere strafbaarheid — dan reeds aanwezig en nu ware het m.i. meer in overeenstemming geweest met het onderscheid gemaakt tusschen doodslag en moord — hij, die doodslag pleegt handelt in affect, de moordenaar in koelen bloede — alleen kinderdoodslag in de wet op te nemen met de straf nu op kindermoord gesteld als maximum.

Behalve ons land en Denemarken onderscheiden Frankrijk, België en vele Zwitsersche kantons (o.a. Schaffhausen, Lucern) kinderdoodslag en kindermoord op grond van het gewone criterium n.l. de premiditatie. In Engeland wordt bij kindermoord premiditatie steeds geacht aanwezig te zijn.

---

b. Wetgevingen, die de vrees voor schande als motief voor lichtere strafbaarheid nemen.

Het zijn de Italiaansche, Spaansche, Portugeesche wetgeving, die van het Zwitsersche kanton Tessino en die van de staten van Zuid- en Midden-Amerika.

Deze wetgevingen privilegeeren ook niet alleen de moeder, die gehandeld heeft „por ocultar su deshonra" (Spanje), „scusa della causa d' onore" (Italië), maar Tessino doet het elken

bloedverwant, die de familie-eer wou redden; Italië en Uruguay doen het de wettige, natuurlijke en adoptief-ouders, den echtgenoot, zoon, broeder; Spanje, Portugal en de meeste staten van Zuid- en Midden-Amerika de ouders, die de eer van de schuldige moeder wilden redden. De straf tegen de anderen bedreigd is echter meestal zwaarder dan die op het misdrijf van de moeder zelve gesteld, een verschil, dat m.i. terecht wordt gemaakt, omdat toch de moeder de meest belanghebbende partij is bij het niet bekend worden van haar bevalling buiten echt. Sommige staten van Zuid- en Midden-Amerika o.a. Peru, Bolivia eischen ook nog, dat de moeder te goeder naam en faam bekend moet zijn. Het afzonderlijk stellen van dezen eisch mag overbodig worden geacht, daar het reeds voldoende blijkt uit „por ocultar su deshonra". Het Italiaansche ontwerp-strafwetboek van 1885 nam het motief „vrees voor schande" als algemeen verzachtende omstandigheid op, zoodat zelfs mogelijk was, dat de verleider van het meisje, als hij zijn kind doodde, zich er op zou kunnen beroepen. [1])

Zoodra de bevalling geen geheim meer is, houdt het privilege op, maar wanneer kan de bevalling nu geacht worden bekend te zijn? In Italië is dat het geval, zoodra het kind in de registers van den burgerlijken stand is ingeschreven of de termijn, waarbinnen het gebeuren moet (vijf dagen), is verstreken (art. 369); in Spanje, zoodra het kind drie (art. 424); in Portugal, als het acht dagen oud is (art. 356). Beter schijnt mij de wetgeving van Tessino, die den rechter gelegenheid laat naar omstandigheden te beslissen door te bepalen, dat het feit moet gepleegd zijn bij de geboorte of weinig tijd er na (art. 328).

---

[1]) Von Liszt, in Vergl. Darst., blz. 115.

c. Wetgevingen, die als grond voor privilegeering nemen den toestand van verminderde toerekeningsvatbaarheid der buiten echt barende vrouw.

Deze wetgevingen zijn die van België, Duitschland, de Duitsche kantons van Zwitserland, Oostenrijk—Hongarije, Rusland, de Skandinavische staten, Finland en IJsland.

Geprivilegeerd wordt de moeder, die haar onecht kind bij of kort na de geboorte opzettelijk doodt, omdat bij haar door haar „eigenthümlich bedrängte Lage" in verband met den invloed, die de bevalling op het psychisch leven van de vrouw uitoefent, een toestand van verminderde toerekeningsvatbaarheid in het leven wordt geroepen.

Voor het Duitsche wetboek drukt von Liszt het als volgt uit (1): „Der Grund für die mildere Behandlung der Kindestötung liegt nicht so sehr in der durch den Gebärakt überhaupt hervorgerufenen Erschütterung des körperlichen und seelischen Gleichgewichts (denn diese kann auch bei der ehelichen Mutter eintreten) als vielmehr in den bei der unehelich Geschwängerten auftretenden Antrieben zur Tötung des Kindes (Furcht vor Schande, Unterhaltssorgen), die unter dem Einflusz des Gebäraktes gesteigerte Kraft gewinnen können. Daher findet die mildere Behandlung ihre Grenze mit dem Auf hören dieses Zustandes geminderter Zurechnungsfähigkeit gleich („nach der Geburt")

In dergelijken zin spreekt ook Schütze (2): „Den Grund der günstigen Behandlung bilden die vorausgesetzen besonderen Motive der That: Furcht vor Schande, vor dem Angehörigen, Besorgnis wegen eignen erschwerten Fortkommens und Ernährung des Kindes, Scham und Bewustsein des Fehltritts, Abneigung gegen dessen Ergebnis; welche Umstände Gemüthswallung oder gar verzweifelte Stimmung im Gefolge haben und den schon an sich körperlich wie geistig theils geschwächten, theils über-

(1) Von Liszt, Lehrbuch, pag. 311.

(2) Deutsches Strafrecht, pag. 387.

reizten Zustand der Gebärenden steigern. „Gleich nach der Geburt" d. h. zwar nach abgeschlossenem Geburtact, jedoch noch im Continuität mit dessen Einwirkung auf die Mutter" (1)

Ten aanzien van de Belgische wet geeft Nypels (2) deze sterk sprekende verklaring: „L' expérience a prouvé que, souvent, la femme se trouve au moment de son accouchement, dans des conditions physiologiques qui altèrent ses facultés intellectuelles; et cet état se présente plus habituellement chez les filles-mères, parce qu' elles sont sous l' impression de sentiments pénibles qui ébranlent profondément leur système nerveux. La crainte du dèshonneur les oblige à chercher la solitude pour faire leurs couches, à se priver des secours si nécessaires en ce moment. Le désir insurmontable de cacher les traces de leur faute l' emporte sur tout autre sentiment et les pousse, en quelque sorte, par une contrainte invincible vers le crime."

Het komt mij voor, dat een dergelijk standpunt consequent zou voeren niet tot zachtere bestraffing, maar tot uitsluiting der strafbaarheid van de kindermoordenares.

De commissie van redactie van het Russische strafwetboek zag den grond voor privilegeering in den abnormalen psychischen toestand der barende vrouw. Daarnevens schijnt echter de „eigenthümlich bedrängte Lage" haar invloed te hebben doen gelden, immers kindermoord kan alleen worden gepleegd door de moeder op haar onecht kind.

In de overige door mij genoemde staten gelden dezelfde gronden voor zachtere bestraffing der kindermoordenares als in Duitschland, België en Rusland.

Geprivilegeerd wordt alleen de natuurlijke moeder, die haar pasgeboren kind doodt, elk ander dader valt onder de gewone bepalingen van moord en doodslag. De Oostenrijksche wetgever echter straft ook de wettige moeder, die zich aan kindermoord schuldig maakt, zachter, hoewel niet in dezelfde mate, als dit

(1) Een beslissing dienovereenkomstig gaf het Reichsgericht (III, 8 Mei '80, E. II, 153).

(2) Le Code Pénal Belge interprété, pag. 293.

met de natuurlijke moeder het geval is. De grond voor die privilegeering is, dat de geboorte van een wettig kind voor de moeder een „bedrängte Lage" in het leven kan roepen en de invloed van de bevalling zich ook bij haar doet gelden.

De commissie tot herziening van het Oostenrijksche strafwetboek wil wat straf betreft de wettige met de natuurlijke moeder gelijk stellen op grond van de volgende overweging: „Der legislative Grund der milderen Bestrafung der Kindertötung sei vorzüglich in dem Einflusz des Gebäraktes auf das Gemüt der Mutter zu suchen, welcher Einflusz die durch die Geburt des Kindes geschaffene bedrängte Lage in besonderen grellem Licht erscheinen lasse. Nun könne diese Bedrängnis, obgleich dies seltener der Fall sein wird, manchmal auch bei Geburt eines ehelichen Kindes — man denke insbesondere an drückende materielle Not — eine äuszerst grosze und berücksichtigungswürdige sein".

Ik vind toch, dat de toestand van eene wettige moeder, die in behoeftige omstandigheden verkeert — denk b.v. aan een vrouw die na den dood van haren echtgenoot nog een kind krijgt nooit zoo ongunstig is als die van eene natuurlijke moeder. Met zulk eenen grooten angst en vrees behoeft zij m. i. de geboorte van haar kind niet tegemoet te zien, de publieke opinie is haar gunstig gezind en zij zal daarom eerder voor hulp en steun in aanmerking komen als de onechte moeder.

Het dooden van het kind door de natuurlijke moeder — in Oostenrijk ook door de wettige — moet, om kindermoord te zijn, gepleegd worden bij of kort na de geboorte. De meeste wetgevingen gebruiken deze of een soortgelijke uitdrukking, die van Zürich (art. 131) drukt zich duidelijker uit n.l. „während der Geburt oder noch in dem mit dem Geburtsact verbundenen Zustand der Erregung." Evenzoo het Zwitsersche ontwerp-strafwetboek van 1903, (art. 63) de moeder profiteert van de lichtere straf, wanneer zij het feit begaat „während sie noch unter dem Einflusz des Geburtsaktes steht." Niet aanbevelingswaardig schijnt het mij om het voorbeeld van Noorwegen en verschil-

lende Zwitsersche kantons, o.a. schaffhausen, te volgen en in de wet in plaats van de uitdrukking kort „na de geboorte" een termijn op te nemen, b.v. 24 uur, waarbinnen de invloed van de bevalling op het psychisch leven van de vrouw geacht wordt geweken te zijn.

Een leemte van deze groep wetgevingen is, dat ze het in concreto moeten aanwezig zijn van een „bedrängte Lage" niet als wettelijk vereischte gesteld hebben, hoewel het toch zeker wel de bedoeling is, immers de „eigenthümlich bedrängte Lage" wordt geacht mede te werken tot het in het leven roepen van den bijzonderen gemoedstoestand, den grond voor privilegeering. Von Liszt [1] beveelt daarom voor Duitschland zeer de redactie van het Nederlandsche strafwetboek aan („de vrees voor ontdekking van hare bevalling."

---

d. De staten, waar kindermoord geen geprivilegeerd misdrijf is.

De voornaamste kultuurstaten, waar kindermoord geen geprivilegeerd misdrijf is, zijn Engeland, Amerika en de Balkan-Staten. In Engeland echter zorgt de jury er voor, dat de moeder niet te streng gestraft wordt. Stephen [2] zegt: „The pain, distress and shame under which the mother of a bastard child labours at the time of delivery, are such powerful inducements to crime, and in themselves produce so much sympathy for her, that capital convictions hardly ever take place under such circumstances and sentence of death has not, I believe, been executed for a great length of time. The prisoner is almost always convicted of the misdemeanor of concealing the birth or at most of manslaughter". Wat Stephen van dien tijd mee

[1] Vergl. Darst., blz. 118.
[2] A general view of the crim. law of England; Lond. 1863, blz. 122.

deelt, geldt nu nog. Bij de poging tot codificatie in 1878 werd voorgesteld, de moeder, wanneer zij op het oogenblik van de daad „was deprived by reason of bodely or mental suffering of the power of self control", niet wegens moord, maar wegens doodslag te straffen. In het ontwerp 1879 komt die bepaling niet meer voor, wel weer in het ontwerp 1880. Deze ontwerpen hebben intusschen geen verdere gevolgen gehad, tot eene regeling bij de wet is het niet gekomen.

---

§ 3. Eenige opmerkingen omtrent het object van kindermoord.

Het delict van kindermoord pleegt aan het licht te komen door de ontdekking van de overblijfselen van het slachtoffer. Wordt het lijkje van een kind gevonden, dan heeft de arts uit te maken

1°. of het kind geleefd heeft;

2°. of het lijkje dat van een pasgeboren kind is;

3°. welke de oorzaak van den dood geweest is.

Heeft het kind niet geleefd — waarmee gelijk staat, dat de arts niet kan constateeren, dat het geleefd heeft — dan kan men niet van levensberooving spreken.

De vraag of het kind pasgeboren is geweest, zal naar het medisch begrip daarvan beantwoord moeten worden. Uit verschillende aanwijzingen kan de arts het opmaken, b.v. uit het nog niet afgevallen zijn van de navelstreng. De rechter zal daarnaar objectief kunnen vaststellen of het misdrijf gepleegd is bij of kort na de geboorte.

Wat de doodsoorzaak aangaat rijst de vraag of voor de toepassing van de art. 290 en 291 Wetb. van Strafr., die strafbaar stellen het opzettelijk *van het leven berooven* van het kind bij of kort na de geboorte door de moeder, noodig is een handeling, dan wel of daaronder ook kan vallen een nalaten van de moeder. M. i. merken Treub en Tak [1] terecht op, dat

---

[1] t. a. p. blz. 251.

berooven een actief begrip is en dus een handelend optreden veronderstelt, zoodat dooden door een opzettelijk nalaten van de moeder er niet onder gebracht kan worden. (1) In verschillende landen o. a. Oostenrijk is het opzettelijk nalaten van eenige daad van verzorging door de moeder met het doel om te dooden dan ook speciaal strafbaar gesteld. In ons land zal men het moeten brengen onder art. 307 Wetb. van Strafr., dat strafbaar stelt het veroorzaken van den dood door schuld.

Levensvatbaarheid wordt tegenwoordig behalve in vele Duitsche kantons van Zwitserland niet meer als wettelijk vereischte gesteld en terecht. Het verontschuldigt de daad der moeder in het minst niet, dat het slachtoffer toch spoedig zijn natuurlijken dood zou gestorven zijn.

---

(1) In dien zin ook Noyon III, bl. 86.

HOOFDSTUK II.

§ 1. Over de personen, die zich schuldig maken aan kindermoord.

Wie maken zich schuldig aan het dooden van pasgeboren kinderen?

1o. Veel vaker vrouwen dan mannen. Volgens de Italiaansche statistiek van 1891—1895 (1) was de verhouding van het aantal kindermoordenaressen tot het aantal kindermoordenaars 92, 3 : 7, 7. In Frankrijk waren in 1900 van iedere 100 beschuldigden wegens kindermoord 95 vrouwen en 5 mannen (2). Volgens onze statistiek werd van de 65 kindermoorden in de jaren 1873—1885 één door een man gepleegd.

2o Veel vaker ongehuwde dan gehuwde vrouwen. Van 1896—1904 werden in ons land 31 vrouwen wegens kindermoord veroordeeld. Drie harer slechts waren gehuwd. Bovendien moet men nog indachtig zijn op de mogelijkheid, dat zij haar in overspel verwekt kind gedood hebben. Het dooden toch van een echt, pasgeboren kind, hetzij door den vader, hetzij door de moeder, is hooge uitzondering.

Omtrent het beroep der daderessen leert de statistiek ons, dat een groot deel harer dienstboden zijn. Van de in de jaren 1896—1904 in ons land wegens kindermoord veroordeelde 31 vrouwen, waren 13 dienstbode, 10 waren in in een beroep of bedrijf werkzaam en 8 waren zonder beroep of haar beroep

---

(1) Bonger, Criminalité et conditions économiques, blz. 525.
(2) Blz. 523.

was onbekend. Volgens Bonger (1) waren in Frankrijk (1876—1880) 35 % der kindermoordenaressen dienstboden en in Oostenrijk (1880—1882) zelfs 80 %. Prinzing (2) komt tot soortgelijke resultaten voor Duitschland: „Beim Kindesmord sind die Dienstboten (im Hause und in der Landwirtschaft) weitaus am meisten beteiligt. Es kamen 1894 bis 1896 auf je 10000 weibliche strafmündige personen in Deutschland überhaupt 0.09 Kindesmorde, in der Landwirtschaft bei den Selbständigen 0.03, und bei den Arbeiterinnen 0.37, bei der Industrie unter den Selbständigen 0.05, unter den Arbeiterinnen 0.14, im Handel und Verkehr bei den Selbständigen 0.01, bei den Arbeiterinnen 0.05, bei den häuslichen Dienstboten 0.31."

Zelf heb ik in het Paleis van Justitie, in de „Neuer Pitaval" en in Hitzig's Annalen 46 gevallen van kindermoord gevonden en in 22 daarvan was de daderes een dienstbode.

Omtrent de ontwikkeling der kindermoordenaressen merkt Bonger (3) op, dat er zooveel analphabeten onder haar voorkomen en in geen geval vrouwen, die meer kennen dan lezen en schrijven. In Frankrijk waren in de jaren 1896—1900 van elke 100 beschuldigden 21 analphabeet. Kindermoord werd in dit opzicht alleen overtroffen door brandstichting, waarbij 26 van de 100 beschuldigden analphabeet waren. In Italië kwamen in 1899 onder de kindermoordenaressen de meeste analphabeten voor in vergelijking met andere misdrijven en wel 92, 9 van elke 100 beschuldigden. In Oostenrijk waren in hetzelfde jaar van elke 100 beschuldigden 39, 5 analphabeet. Bij drie misdrijven, n.l. brandstichting, laster en mishandeling was het aantal analphabeten echter hooger en hier even als in Frankrijk bij brandstichting het hoogst (44,2). Van 1899—1904 hebben in ons land 20 veroordeelingen wegens kindermoord plaats gehad en van 19 der daderessen werd de ontwikkeling vermeld: allen op één na konden lezen en schrijven en 7 harer hadden lager

---

(1) Blz. 699.

(2) Sociale Faktoren der Criminalität, blz. 583.

(3) Blz. 699, 483—485.

onderwijs genoten. Dit blijkt dus duidelijk, dat kindermoord niet het misdrijf der meer ontwikkelde vrouw is.

Ook is het niet het misdrijf der meer gegoede vrouw. Bonger (1) deelt mee, dat volgens de Italiaansche statistiek 83,1 % der kindermoordenaressen behoeftig zijn ; in Oostenrijk zijn 90, 8 % harer arm. Dat zoovelen der daderessen dienstbode zijn, pleit evenmin voor haar maatschappelijken welstand. Maar al wordt kindermoord nu vaker door de onbemiddelde vrouw gepleegd, daaruit mag men nog niet een gunstige conclusie trekken ten opzichte van de meer gegoede. Volgens Loosjes (2) is abortus meer het misdrijf, dat zij in soortgelijke omstandigheden pleegt te begaan.

Ten slotte valt nog op te merken omtrent de kindermoordenaressen, dat er niet veel prostituées onder haar schijnen voor te komen. Onder de door mij verzamelde 46 gevallen van kindermoord heb ik maar één daderes getroffen, die prostituée was.

---

§ 2. Plaats van het misdrijf.

Op het platte land komen meer kindermoorden voor dan in de steden. Volgens de Fransche statistiek van 1871—1875 doen zich op één millioen inwoners 35 van kindermoord beschuldigden voor op 't platte land tegenover 22 uit de steden. (3) De stad is meer het tooneel van de vruchtafdrijvingen. Volgens Loosjes (4) kwam in Berlijn in 1888 één kindermoord voor op een totaalcijfer van 172 voor het Duitsche Rijk tegen 23 vruchtafdrijvingen op een totaalcijfer van 216. Yvernès (5) stelde vast, dat er van de kindermoorden in Frankrijk 75 % op het

(1) Blz. 699.
(2) Bijdrage tot de studie van de criminaliteit der vrouw, blz. 163.
(3) Bonger, blz. 699.
(4) Blz. 163.
(5) Zie Aschaffenburg, Das Verbrechen und seine Bekämpfung, blz. 56.

platte land gepleegd werden en van de vruchtafdrijvingen 40 %. Van mijn meergemelde 46 gevallen hadden 28 op het platte land plaats, dus meer dan de helft en bovendien was in 7 gevallen de plaats van het misdrijf onbekend

Ook uit Prinzing's opgave omtrent het beroep der daderessen blijkt het groote aandeel, dat het platte land heeft in het aantal kindermoorden, indien men toch let op het groote aantal „Dienstboten in der Landwirtschaft", dat zich aan dit misdrijf schuldig maken.

Waaraan is het nu toe te schrijven, dat kindermoord meer op het platte land, abortus meer in de steden voorkomt? Loosjes [1] zoekt de oorzaak van dit verschijnsel hierin dat vooreerst de kindermoorden op het platte land moeilijker onondekt blijven dan in de groote steden en voorts vooral de afdrijvingspraktijken in de groote steden meer ingang hebben gevonden en dientengevolge daar meer algemeen bekend zijn dan op het platte land [2].

---

§ 3. De oorzaken van den kindermoord.

a. De motieven der daderessen.

Welke zijn nu de oorzaken van den kindermoord? Of, wil men de vraag juister stellen, hoe komt het, dat, om ons land te nemen, terwijl er, berekend over 1887—1904, jaarlijks ± 4500 vrouwen onechte kinderen ter wereld brengen, die als levend geboren in de registers van den burgerlijken stand worden ingeschreven, ± 4 vrouwen veroordeeld worden wegens kindermoord? Men moet hierbij natuurlijk wel in het oog houden, dat onze statistiek alleen het cijfer der onherroepelijk veroordeelden geeft en alle mogelijkheid om niet te zeggen waarschijn-

(1) Blz. 163.

(2) In dien zin ook Aschaffenburg, blz. 56.

lijkheid bestaat, dat er per jaar meer dan ± 4 kindermoorden gepleegd worden, maar in elk geval zal het aantal onechte moeders, die haar kind dooden, een vergelijkenderwijs gesproken zeer onbeteekenende minderheid vormen.

Stelt men de vraag zóó, dan valt vanzelf de nadruk op het karakter van de daderessen en niet op de motieven, die tot het misdrijf voeren. Bij elk misdrijf kan men m. i. de inwendige factoren oorzaak, de uitwendige aanleiding noemen, zoolang de meerderheid van hen, die in ongeveer gelijke omstandigheden, b v. armoede, verkeeren, het feit niet begaan. Alleen dan, wanneer de meerderheid er wel toe overgaat, zou ik de uitwendige factoren als oorzaak willen beschouwen, b.v. bij daden van overmacht en noodweer. De „eigenthümlich bedrängte Lage" zal bij de groote meerderheid der buiten-echt bevallenden wel aanwezig zijn. Enkelen slechts bezwijken er voor, in ons land van die 4500 moeders ± 4, en dat is voor mij het bewijs, dat er objectief geen groot gewicht aan te hechten is.

Wat is de inhoud van de „eigenthümlich bedrängte Lage"? Van mijn 46 kindermoordenaressen waren 4 gehuwd, die overspel pleegden; 3 van deze doodden het kind uit vrees voor haar man, waarom de vierde, wier man haar overspel wist, het deed, blijkt niet. Van de 42 ongehuwden gaven 9 als motief voor haar daad op vrees voor schande, schaamtegevoel, terwijl daarenboven een van haar nog opgaf vrees om haar dienst te verliezen en een meedeelde van pijn buiten zich zelf te zijn geweest.

8 gaven op armoede, waaronder valt vrees voor verlies van haar dienst, terwijl daarnevens één vreesde voor minachting van haar kinderen (het betrof een weduwe, die verleid was) en een had vrees voor haar ouders;

8 gaven op vrees voor haar ouders, en één tevens vrees voor haar bedrogen bruidegom;

2 gaven op zelf niet te weten, waarom zij tot de daad waren overgegaan;

6 gaven motieven van verschillenden aard op, nl. de eerste vrees voor haar bedrogen verloofde, van wien zij ook nog veel

hield, terwijl zij ook de kans op een passend huwelijk niet wilde opgeven; de tweede vrees om bij haar meesteres in minachting te geraken; de derde, een stiefdochter, die ongeoorloofden omgang had met haar stiefvader, was bang, dat, kreeg zij een kind, haar moeder van haar stiefvader te lijden zou hebben; de vierde, een vrouw, wier cohabitant, de natuurlijke vader van het kind, als moordenaar en dief op het schavot was gestorven, vond het onverdragelijk, dat haar kind een moordenaar als vader zou hebben en zij van zoo'n kind de moeder zou zijn; de vijfde, gedachtenloosheid en angst; de zesde, vrees voor de lieden, bij wie zij door het gemeentebestuur uitbesteed was en die haar wegens de zwangerschap buiten echt met verwijtingen overladen hadden, zoodat zij haar bevalling niet in huis dorst af te wachten en toen deze buiten, in de sneeuw, was geschied, uit angst voor mishandeling niet in huis dorst te komen met het kind, dat zij daarom buiten liet liggen, waar het van koude stierf.

In de overige 19 gevallen werd het motief niet vermeld.

De voornaamste motieven zijn dus: vrees voor schande, vrees voor haar ouders en armoede.

Vooreerst de vrees voor schande. Is er objectief groote waarde aan toe te kennen? De kindermoordenaressen behooren als regel tot de lagere standen en ik geloof niet, dat daar over het algemeen een bevalling buiten echt nu als iets zoo verschrikkelijks, dat het zelfs moord eenigermate verontschuldigen kan, beschouwd wordt. Het aantal onechte geboorten is daarvoor m.i. te groot. In ons land bedroeg in de jaren 1887—1904 het aantal onechte kinderen, die als levend geboren in de registers van den burgerlijken stand werden ingeschreven, gemiddeld per jaar ± 4500 en ons land steekt nog zeer gunstig af bij andere landen. Nu blijft natuurlijk de mogelijkheid over, dat de kindermoordenaressen een buitengewoon sterk eergevoel hebben, maar dan zouden ze m.i. ook en zelfs eerder voor een coitus buiten echt zich wachten.

Vervolgens de vrees voor haar ouders. In negen van de

gevallen gaven de daderessen dit motief op. In sommige nu was er in het geheel geen reden voor, in andere hadden de ouders zich wel eens dreigementen laten ontvallen, van slaan en van wegjagen gesproken, maar van een zelfs een moord rechtvaardigende vrees was, voor zoover ik kan nagaan, toch geen sprake. Men moet hier ook weer in het oog houden, dat het meerendeel der buiten echt bevallenden wel eenige vrees voor haar ouders zal koesteren.

Ten slotte armoede als motief der daderessen. Hierbij doet zich ook weer het oude bezwaar voor, dat evenmin als ieder, die het armoedig heeft, steelt, evenmin iedere moeder om die reden haar onecht kind doodt. Is armoede van grooten invloed op het aantal kindermoorden? Vermeldingswaard is daaromtrent hetgeen Aschaffenburg (1) opmerkt: „Der Kindesmord wird am häufigsten in den Monaten Februar und März begangen. 127 Fällen in diesen Monaten, denen nur April und Mai noch nahekommen, stehen 80—95 in der Zeit von Juli bis Januar gegenüber. Den Entbindungen im Februar, März und April entsprechen die Konzeptionsmonate Mai, Juni und Juli. Also auch hier übt die Steigerung der geschlechtlichen Erregung mittelbar ihren Einflusz aus. Dabei ist besonders interessant, dasz die Neigung, sich des unerwünschten Prozesz zu entledigen in viel höherem Grade von der Zahl der in jedem Monate Gebährenden abhängig ist als von dem Gedanken was aus dem Kinde werden soll.... Die Zahlen der Statistik lehren, dasz wenigstens die unmittelbare Sorge keinen groszen Einflusz hat, sonst müszten die Zeiten der Not, die Wintermonate, während derer zu allem Andern noch die Stellenlosigkeit bedrohlich wirkt, stärker an dem Kindesmord beteiligt sein. Statt dessen steht seine Zahl in direktester Beziehung zur Zahl der Geburten, so dasz man fast zu sagen versucht ist: Unter den gleichen Anzahl unehelicher Mütter findet sich, ganz unab hängig von der wirtschaftlichen Lage, annähernd die gleiche Zahl solcher, die ihr neugeborenes Kind mit Gewalt beiseite

(1) t. a. p., blz. 22.

schaffen." Door Weisz ([1]) en Starke ([2]) is een vermeerdering van het aantal kindermoorden aangetoond in economisch slechte jaren. Hierbij moet vooral het verband tusschen het aantal onechte geboorten en het aantal kindermoorden niet uit het oog verloren worden. De mogelijkheid bestaat, dat de vermeerdering van het aantal kindermoorden slechts een relatieve is, dat n l. het aantal onechte geboorten in ongeveer dezelfde mate is gestegen, doordat een grooter aantal mannen, dan gewoonlijk het geval is, hun trouwbeloften hebben verbroken uit hoofde van de slechte economische omstandigheden.

Vrees voor schande, vrees voor haar ouders en armoede zijn motieven van egoïstischen aard. Nu blijft de vraag over, zouden niet vele kindermoordenaressen haar kind dooden om het voor ellende te bewaren, dus uit een altruïstisch motief.

De ervaring met de vondelinghuizen opgedaan toont het tegendeel aan. Die inrichtingen dienen om pasgeboren kinderen op te nemen, waarvoor de natuurlijke moeder niet kan of niet wil zorgen. De eerste inrichting van dien aard vinden we te Milaan in 787. Overigens waren ze in de Middeleeuwen niet noodig, omdat de kinderen toen in de kerk te vondeling gelegd mochten worden. Ze kwamen dan in een toestand van afhankelijkheid van hen, aan wie de Kerk ze toevertrouwde — dat was het lokaas om de geloovigen tot zorg voor hen te bewegen — of van de Kerk zelf. Later verdween die toestand van afhankelijkheid, hetgeen tengevolge had, dat de Kerk nu alleen voor de vondelingen moest zorgen. Daar hun aantal te groot werd, weigerde de Kerk in de 15de eeuw, ten minste in Frankrijk, zich hun lot verder aan te trekken. Toen kwamen de vondelinghuizen langzamerhand weer op, vooral in den revolutietijd en in 1811 werd zelfs bij keizerlijk decreet aan de departementen de verplichting opgelegd om elk op zijn gebied minstens één „hospice" op te richten en te bekostigen. Die „hospices" dienden om zwangere vrouwen gelegenheid te

---

([1]) Zie Bonger, blz. 92.

([2]) Verbrechen und Verbrecher in Preuszen 1854—1878, blz. 152.

geven er te bevallen en om onechte pasgeboren kinderen, voor wie de moeder niet kon of wou zorgen, op te nemen. Die opname kon plaats hebben volgens tweeërlei stelsel n.l. „admission à bureau ouverte", waarbij men onderzocht, wie de moeder was, of „la tour" (draaibak), waarbij geheim bleef, wie de moeder was, een stelsel waarvan men zich veel voorstelde. Zij legde haar kind in een naar de straat gekeerden houten bak en draaide dien naar binnen en, dacht men, zoo was ook aan de vrees voor schande tegemoet gekomen. Vooral met de „tour" waren de departementen niet ingenomen, omdat er misbruik van gemaakt werd, naar men meende door de echte moeders, geheel tegen de bedoeling. Verder hadden de departementen — en dat schijnt wel het zwaarst te hebben gewogen — bezwaar om de kosten te betalen en zoo verdween de „tour" in 1862. Is nu sinds dien tijd het aantal kindermoorden in Frankrijk toegenomen? Volgens Garraud (¹) werden voor de Fransche rechtbanken behandeld in de jaren:

1856—1860 . . .	1069	gevallen van kindermoord.
1861—1865 . . .	1028	„ „ „
1866—1870 . . .	932	„ „ „

Duidelijk blijkt uit deze statistische gegevens, dat de opheffing van de „tour" geen invloed op het aantal kindermoorden heeft uitgeoefend.

De „admission à bureau ouverte" is gebleven, maar ook hiervan is m.i. geen invloed ten goede merkbaar. Een vergelijking met ons land toont het aan. In Frankrijk stonden van 1876—1885 gemiddeld per jaar 192 personen terecht, beschuldigd van kindermoord (²). In ons land bedroeg gedurende dien tijd het gemiddelde aantal veroordeelden per jaar 5,7. In Frankrijk nu worden bijna 16 maal zooveel onechte kinderen geboren als in ons land, dus in gelijke verhouding zouden daar 16×5.7 d.i. $\pm$ 96 veroordeelingen wegens kindermoord moeten plaats

(¹) Garraud, Traité du droit pénal Français, 2e ed., dl. IV. p. 553 en 554.

(²) Garraud, t.a.p.; Bonger, blz. 596.

hebben. Nu is het natuurlijk moeilijk het aantal beschuldigden met het aantal veroordeelden te vergelijken, maar dan pas wanneer de helft der beschuldigden zou worden vrijgesproken, zou Frankrijk met ons op één lijn staan.

Duidelijk blijkt m.i. uit de ervaring met de vondelinghuizen opgedaan, dat de kindermoordenaressen als regel door motieven van egoïstischen aard tot haar daad gedreven worden.

De vondelinghuizen blijven natuurlijk nuttig wat betreft het verbeteren van den toestand van een buiten echt barende vrouw en vooral van haar pasgeboren kind. Hetzelfde doel wordt door den Noorschen wetgever beoogd met de volgende bepalingen [1]. Aan den verleider eener vrouw wordt de verplichting opgelegd het haar niet aan de door haar zwangerschap en bevalling noodzakelijk geworden hulp en steun te laten ontbreken. Heeft verzuim in dezen tengevolge, dat de vrouw in een hulpbehoevenden toestand geraakt, waarin zij een misdrijf pleegt tegen het leven van de vrucht of van het kind of een zoodanig misdrijf, waardoor het leven van het kind gevaar kan loopen, dan wordt hij gestraft. Weet hij, dat de vrouw van plan is een zoodanig misdrijf te plegen, dan is hij verplicht pogingen in het werk te stellen om het te voorkomen. Ongeveer dezelfde verplichtingen rusten op elk tegenover een tot zijn huishouding behoorende vrouw, wier zwangerschap buiten echt hem bekend is.

Soortgelijke bepalingen komen ook in het Finsche strafwetboek voor.

Is het onderzoek naar het vaderschap van gunstigen invloed op het aantal kindermoorden? Laat een aantal der buiten echt bevallenden zich door de gedachte, dat ook haar verleider in de aan het hebben van een onecht kind verbonden onaangename gevolgen zal moeten deelen, dat dit misschien een prikkel zal zijn haar nog te trouwen, weerhouden het kind te dooden. Dat is twijfelachtig. In 1902 en 1903 kwamen voor

---

(1) Wetb. v. Strafr. § § 240, 241, 388 en 389.

in Duitschland, waar dat onderzoek bestaat, 314 veroordeelingen wegens kindermoord (1), bij ons waar het niet is toegelaten. Daar doen zich voor bijna 37 maal zooveel onechte geboorten, dus in gelijke verhouding zou het aantal kindermoorden daar $37 \times 7 = 259$ moeten bedragen. Wij steken dus gunstig bij Duitschland af. Maar de vergelijking met Oostenrijk, waar onderzoek mogelijk is, valt ten onzen nadeele uit. Daar van 1890—1899 gemiddeld per jaar 84 veroordeelingen wegens kindermoord (2), bij ons $4^1/_2$, dus daar nog geen 20 maal zooveel. Het aantal onechte geboorten bedraagt daar echter bijna 28 maal zooveel als in ons land. De vergelijking met Denemarken, dat ook het onderzoek naar het vaderschap kent, valt weer ten onzen voordeele uit. Daar van 1881—1885 gemiddeld per jaar 11 veroordeelingen wegens kindermoord (3), bij ons $6^1/_5$. Daar gemiddeld per jaar 6948 onechte geboorten, bij ons 5213 (3). Dus daar $\pm$ $1^1/_3$ maal zooveel onechte geboorten, tegen $\pm$ $1^3/_4$ maal zooveel veroordeelingen wegens kindermoord.

Vergroot het onderzoek naar het vaderschap de huwelijkskans der buiten echt zwangere vrouw? Vergelijkt men het percentage onechte geboorten van landen met verbod van onderzoek naar het vaderschap met dat van landen met toelating van het onderzoek, dan blijkt, dat men zonder meer niet gerechtigd is, die vraag te beantwoorden. In ons land (met verbod) bedraagt het aantal onechte geboorten $\pm$ $2^1/_4$ % van het geheele aantal geboorten, in Frankrijk (met verbod) $\pm$ 9 %. In Engeland, Zwitserland, Noorwegen, Oostenrijk, Wurtemberg en Saksen, die allen het onderzoek naar het vaderschap toelaten, bedraagt het aantal onechte geboorten respectievelijk $\pm$ 4 %; 4, 4 %; 7 %; 7, 5 %; 8, 9 % en 12, 5 %.

Tot zoover over de motieven der kindermoordenaressen.

---

(1) Von Liszt, in Vergl. Darst., blz. 122.

(2) Von Liszt, t. a. p.

(3) Loosjes, blz. 50.

(4) De cijfers der onechte geboorten zijn berekend over de jaren 1885—1889.

Het hebben van een onecht kind heeft voor de moeder ontegenzeggelijk onaangename gevolgen, zoo'n kind komt ongelegen is haar tot last. Hoe komt het nu, dat een gering aantal der buiten echt barende vrouwen dien last niet op zich willen nemen, dat ze haar kind uit den weg ruimen? De oorzaak hiervan moet, naar ik uit het tot dusver behandelde in deze paragraaf meen te mogen afleiden en reeds eenigszins te kennen gaf, in haar karakter gezocht worden, maar de mogelijkheid moet ook onder de oogen gezien of de kindermoordenaressen haar daad misschien plegen in geestverwarring, in het leven geroepen door de bevalling in verband met de door haar „eigenthümlich bedrängte Lage" veroorzaakte gemoedsbewegingen.

b. De invloed, die de bevalling in verband met gemoedsbewegingen heeft op het psychisch leven bij de kindermoordenares.

Opmerkelijk is het, dat bij kindermoordenaressen vaak het proces der bevalling van bijzonder korten duur is. Volgens Cohen von Baren (1) ging in 50 gevallen van kindermoord de bevalling 34 maal zeer snel. Wigand (2) deelt mee, dat al zijn waarnemingen hem geleerd hebben, dat kindermoordenaressen buitengewoon snel baren. De meest snelle, zoogenaamde gepraecipiteerde geboorten worden volgens hem veroorzaakt door een krampachtigen toestand der baarmoeder (tetanus uteri), welke krampen aanleiding geven tot geestverwarring en door niets zoo gemakkelijk opgewekt worden als door vrees en angst, Die geestverwarring is aanwezig en zelfs nog „ganze Viertelstunden" na de geboorte van het kind en hij beschrijft haar als een toestand van razernij. Volgens von Krafft—Ebing (3) kan o. a. tetanus

(1) Zur gerichtärtzlichen Lehre von verheimlichter Schwangerschaft, Geburt und dem Tode neugeborner Kinder, blz. 439.

(2) Ueber einen Wichtigen Punkt bei Untersuchungen des Kindermordes, blz. 116.

(3) Lehrbuch der Gerichtlichen Psychopathologie, blź. 385, no. 2.

uteri door de daarmee gepaard gaande hevige pijnen aanleiding geven tot „Wuthzornartige Erregungszustande, in welchen die sinnlose Gebärende um sich tritt und schlägt, Hand an die Leibesfrucht legt". Hij geeft aan als duur van dien toestand vijftien tot dertig minuten, maar soms houdt die geestverwarring met de geboorte nog niet op en zij eindigt in een toe stand van onmacht, waaruit de patiënt met amnesie ten aanzien van het voorgevallene ontwaakt. Van die „wuthzornartige Erregungszustand" onderscheidt von Krafft – Ebing mania transitoria[1]), waarbij hij, evenals bij de vorige psychische stoornis als oorzaak beschouwt een „neuropathische Constitution" en hier als aanleiding o. a. gemoedsbewegingen, een langdurige, pijnlijke bevalling. Die „wuthzornartige Erregungszustand" en die mania hebben veel overeenkomst, bij de laatste schijnen hallucinaties een groote rol te spelen (de kraamvrouw meent, dat zij van moordenaars en dieven omringd is, enz.). Die mania kan wel uren duren en hier ook wordt aangetroffen amnesie na afloop van de erop volgende onmacht. Ze komt vaker voor dan de vorige psychische stoornis.

Ook van belang te vermelden is wat von Krafft—Ebing verder schrijft over „Kindesmord in krankhaftem Affekt" ([2]) : „Die Scham über die verlorene Geschlechtsehre, der Schreck bei den Zeichen der herannahenden Geburt, besonders wenn die Schwangere, wie es in seltenen Fallen vorkommt, gar nicht wusste, dass sie schwanger war, die Noth des Augenblicks, die Sorge um die Zukunft, zumal wenn der Verführer das Mädchen verlassen hat — alle diese mächtigen Einflüsse wirken nicht selten zusammen und dazu noch in einem Zustand, in welchem das Nervensystem durch die Schmerzen der Geburt erschöpft und irritirt ist. Leicht kommt es hier zu Affekten der Verzweiflung bis zu völliger Sinnesverwirrung". Hij deelt een geval mede van een dienstbode, die lichamelijk en geestelijk goed gezond

---

([1]) Blz. 386, no. 3.
([2]) Blz. 385, no. 1.

was, goed bekend stond, meende en daarin door een dokter versterkt werd, dat zij niet zwanger was en daarom zich niet haastte met het huwelijk, zooals haar verloofde, die haar voor zwanger hield, wilde. Op een dag, dat zij in den kelder was, werd zij plotseling door de bevalling verrast, met het vage idee om aan de pijnen een einde te maken, sneed zij met een mes, dat zij bij zich had, het nog niet geheel geboren kind den hals door, schoof het na de voltooide geboorte achter een kar en viel in onmacht en pas, na zoo door de huisvrouw te zijn gevonden en te bed gebracht, kwam zij bij, waarna zij diep berouw over het gebeurde toonde.

Dit is volgens von Krafft – Ebing de meest voorkomende transitoire psychische stoornis tijdens en kort na de baring.

Hij wijst den arts op gegevens om een mogelijk plaats gehad hebbende geestverwarring te kunnen constateeren : karakter, premeditatie of voorbereidingen voor de bevalling, opzettelijke geheimhouding van de zwangerschap en bevalling ; aanleg voor of vroegere neurosen en psychosen, ongewone prikkelbaarheid, eventueele aanwezigheid van teekenen van een moeilijke geboorte ; wijze van dooden, die misschien een onberedeneerde, gruwzame is ; of de sporen niet verwijderd zijn en wat vooral van belang is, de moeder misschien slapend of in onmacht op de plaats van het misdrijf werd aangetroffen ; haar houding na de daad : oprecht berouw, eigen aangifte, eventueele amnesie, enz. (1).

Treub en Tak (2) achten het voorkomen van transitoire psychische stoornissen bij en kort na de baring aan geen twijfel onderhevig. Zij beroepen zich op von Krafft – Ebing en andere psychiaters en deelen gevallen mee van kindermoord in geestverwarring gepleegd. Maar zij wijzen er op (3), dat die stoornissen in de kliniek zoo goed als nooit zijn waargenomen

---

(1) Blz. 388.

(2) t.a.p. blz. 211 en v.

(3) Blz. 218.

Vermoedelijk ligt dit volgens hen eensdeels hieraan, dat door den verloskundige vele, lichtere gevallen van tijdelijke amentie worden over het hoofd gezien, anderdeels, dat ze werkelijk niet zeer frequent voorkomen.

Is het dan waarschijnlijk, dat vele kindermoordenaressen haar daad in geestverwarring zouden plegen? M.i. niet. Vooreerst moet men in aanmerking nemen, dat de daderessen meestal geen alleen wonende vrouwen zijn, dat een transitoire psyhische stoornis — vooral een „wuthzornartige Erregungszustand" en mania transitoria — gevolgd door onmacht bijna niet onopgemerkt kan blijven voor de huisgenooten. Is er nu, zooals dan voor de hand zou liggen, bij kindermoord dikwijls betrapping op heeterdaad? Neen, in geen een van mijn meer besproken gevallen gebeurde dat. Verder werd in negentien van die gevallen iets naders omtrent de bevalling meegedeeld: in vijftien had zij een snel verloop, hetzij zonder, hetzij onder min of meer hevige pijnen en in de vier overige gevallen werd alleen vermeld, dat de bevalling gepaard ging met min of meer hevige pijnen. In geen van deze negentien gevallen was echter, voor zoover ik er als leek een oordeel over kan vellen, sprake van een voorbijgaande psychische stoornis. Zoodra de bevalling was afgeloopen kwam bij de daderessen de gedachte boven, hoe aan de gewoonlijk onmiddellijk dreigende ontdekking te ontkomen. Wel was een zekere opwinding te constateeren, maar dat zal wel bij elk het geval zijn, van wien iets aan het licht zal komen, dat hij reden heeft geheim te willen houden. Onmacht en amnesie heb ik niet aangetroffen, wel eens een gruwzame wijze van dooden. Steeds werden de sporen van het misdrijf zooveel mogelijk verwijderd.

M. i. is bij de kindermoordenaressen geestverwarring door de baring, in verband met gemoedsaandoeningen teweeggebracht, wel een mogelijkheid waarmee rekening moet gehouden worden, maar niet regel.

Is daarmee gezegd, dat nevens de „eigenthümlich bedrängte

drängte Lage" de bevalling niet als een verzachtende omstandigheid in aanmerking genomen hoeft worden? De pijn en het bloedverlies zullen wel eenigen schadelijken invloed op het psychisch leven der vrouw uitoefenen. De rechter zal ook wel rekening er mee houden, dat iemand, die een ander mishandelt, omdat deze hem sart, pas ziek is geweest en dientengevolge nog wat prikkelbaar is.

Daar nu de daderessen als regel haar daad niet in geest verwarring plegen, terwijl de oorzaak van den kindermoord ook niet, gelijk reeds werd betoogd, eenvoudig in de „eigenthümlich bedrängte Lage" der buiten echt barende vrouw kan gelegen zijn, blijft inderdaad over, dat de oorzaak ten slotte gezocht moet worden in het karakter der kindermoordenaressen.

c. Het karakter der kindermoordenaressen.

Wat is het karakter der daderessen? Welke zijn de eigenschappen, die bij haar in meerdere of mindere mate voorkomen dan bij de groote meerderheid der vrouwen, die buiten echt bevallen, in ongeveer gelijke uitwendige omstandigheden verkeeren en het feit niet plegen? M.a.w. welke eigenschappen praedisponeeren tot kindermoord? Het antwoord op die vraag moet ik wegens gebrek aan gegevens schuldig blijven. Wat er in mijn 46 gevallen van kindermoord omtrent het karakter der daderessen werd meegedeeld, bepaalde zich tot hier en daar een enkele opmerking, o. a. hadden vijf harer goede getuigenissen als dienstbode; twee waren vroolijk van humeur, enz Het eenige door mij verkregen positieve resultaat was, dat de groote meerderheid der daderessen geen vroegere veroordeelingen ten haren laste hadden. Recidive was er slechts in drie gevallen. Volgens de Fransche statistiek van 1881—1900 was bij kindermoord recidive verreweg het geringst vergeleken met andere misdrijven. Het percentage der recidivisten was 3 à 4 % lager dan dat opgegeven voor het misdrijf, dat de tweede plaats in-

nam (abus)[1]). Ook onze statistiek wijst een laag percentage ten aanzien van kindermoord aan voor recidive Van 1899—1904 was er onder de veroordeelden wegens kindermoord geen enkele recidiviste. De conclusie is dus niet ongerechtvaardigd, dat kindermoordenaressen weinig gevaar voor de maatschappij opleveren.

([1]) Bonger, t. a. p. blz. 578.

Geraadpleegde Werken.

ASCHAFFENBURG, Das Verbrechen und seine Bekämpfung.

BONGER, Criminalité et conditions économiques. Diss. Amsterdam 1905.

BOUTON, L'infanticide.

CHATAGNIER, De l'infanticide.

DORAMA, Het dooden van een kind en van de vrucht eener vrouw. Diss Amst. 1891.

DURAND, De l'infanticide. Commentaire de la loi du 21 Nov. 1901. Diss. Parijs 1903.

VON FABRICE, Die Lehre von der Kindesabtreibung und vom Kindesmord.

DE FEYFER, Verhandeling over den kindermoord. Diss. Utrecht 1866.

GAUBAN, De l'infanticide. Diss. Bordeaux 1905.

HEPP, Ueber den Grund der milderen Behandlung des Kindesmords. Archif des Crim. Rechts. Neue Folge 1847.

HITZIG's ANNALEN.

HOLTZENDORFF, Handbuch des Deutschen Strafrecht.

VON KRAFFT-EBING, Lehrbuch der Gerichtlichen Psychopathologie. Zweite Ausgabe.

VON LISZT, Die Kindestötung. Zie Vergl. Darst. des Deutschen und Ausländ. Strafr. V, 105.

VON LISZT, Lehrbuch des Deutschen Strafrechts, 14 und 15 Auflage.

LOOSJES, Bijdrage tot de studie van de criminaliteit der vrouw. Diss. Amst. 1894.

MEYER, Lehrbuch des Deutschen Strafrechts.

MITTERMAIER, Beitrage zur Lehre vom Verbrechen des Kindesmordes und der Verheimlichung der Schwangerschaft. Neues Archif des Crim. Rechts VII.

NEUER PITAVAL.

NOYON, Het Wetboek van Strafrecht verklaard, 2de dr.

NYPELS, Le Code Pénal Belge interprété. 1e ed.

OCKERSE, Kindermoord en Kinderdoodslag. Diss. Utrecht 1891.

OLSHAUSEN, Kommentar zum Strafgesetzbuch.

PALEIS VAN JUSTITIE.

POUDRET, Essai sur l'nfanticide. Lausanner. Diss. 1894.

PRINZING, Soziale Faktoren der Kriminalität. Zeitschrift f. d. ges. Strafr. Wissensch. XXII.

SCHüTZE, Deutsches Strafrecht. Zweite Auflage.

SIMON THOMAS, Kinderdoodslag en kindermoord. Tijdschrift v. Strafrecht XV 74.

SIMONS, Leerboek van het Nederlandsche Strafr. II.

SMIDT, Het Wetboek van Strafrecht.

SPANGENBERG, Ueber das Verbrechen des Kindesmords und Aussetzung der Kinder. Neues Archif des Crim. Rechts III.

STARKE, Verbrechen und Verbrecher in Preuszen 1854—'78.

TREUB en TAK, Leerboek der Gerechtelijke Verloskunde.

WäCHTER, Ueber Verheimlichung der Schwangerschaft und der Niederkunft. Archif des Crim. Rechts. Neue Folge 1835.

WEHRLI, Der Kindesmord.

WIGAND, Ueber einen wichtigen Punkt bei Untersuchungen des Kindermordes. Zie Kopp's Jahrb. der Staatsarzneik., 9er Jahrg.

STELLINGEN.

I.

In wetgevingen, die gelijk de Nederlandsche, den rechter eene voldoende mate van vrijheid laten omtrent de op te leggen straf, is eene speciale, lichtere strafbepaling voor kinderdoodslag en kindermoord niet noodig.

II.

Van het standpunt der Memorie van Toelichting op de art. 290 en 291 Wetb. van Strafrecht ware het juister geweest in de wet alleen kinderdoodslag op te nemen met de straf nu op kindermoord gesteld als maximum.

III.

Van „bij de geboorte" in den zin van art. 290 en 291 Wetb. van Strafrecht kan gesproken worden, zoodra een deel van het kind, hoe klein en welk dit ook zij, is uitgedreven.

IV.

Terecht besliste de H. R. bij arrest van 18 Nov. 1902; W. 7690; P. v. J. no. 102, dat de rechter niet aan de art. 110 en 111 Wetb. van Strafvord. de bevoegdheid kan ontleenen ten behoeve van een in het buitenland aanhangig gemaakte zaak in een woning hier te lande verlof tot huiszoeking te geven.

V.

Art. 248 W. v. Strafvord. moet in dien zin opgevat worden, dat het Hof ook niet bevoegd is een andere, de positie van den veroordeelde verzwarende regeling omtrent aftrek van de preventieve hechtenis te geven aan de Reehtbank gedaan heeft (v.g.l. H. R. 27 Febr. 1890; W. 7247; P, v. J. no. 26).

VI.

De parlementaire praktijk om een aangevraagd cijfer op de begrooting voorkomende te verhoogen is in strijd met den aard der begrooting.

VII.

Op verdragen volgens art. 44 Reg.-Regl. voor Nederl.-Indië door den Gouverneur-Generaal met Indische vorsten en volken gesloten is art. 59 van de Grondwet niet toepasselijk.

VIII.

De schade, die de eene staat aan den anderen berokkent, door van diens uitgevoerde producten invoerrechten te heffen, wordt, doordat de getroffen staat ook van zijn zijde invoerrechten heft van de uitvoerproducten van anderen, niet verminderd, maar integendeel vergroot.

IX.

Bij verkoop van de zonder toestemming van den verhuurder vervoerde goederen verliest deze zijn privilege.

X.

Het retentierecht gaat niet te niet door overdracht van de zaak, waarop het rust.

XI.

Onvolledig endossement geldt ook tegenover derden als volmacht.

XII.

Art. 158. W. v. Kooph. huldigt het stelsel van materieele legitimatie en art. 164 het stelsel van formeele legitimatie.

XIII.

Voor arrest onder derden behoeft de schuld, waarop het beslag is gelegd, niet opvorderbaar te zijn.

XIV.

Ten onrechte erkende het Romeinsche recht het beginsel, dat bij verkoop van een individueel bepaalde zaak het periculum overgaat van het oogenblik af, dat de overeenkomst tot stand is gekomen.